

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

ХУАН ЯЦЯНЬ

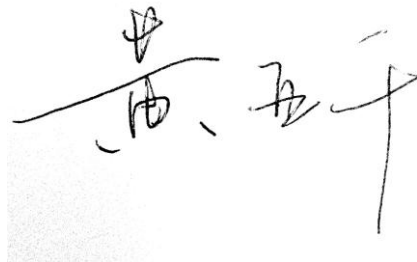
УДК : 378.147 : 37.015.31 + 78.071.2

**МЕТОДИКА РОЗВИТКУ ТВОРЧОГО САМОВИРАЖЕННЯ
МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ
В ПРОЦЕСІ ВИКОНАВСЬКО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ПІДГОТОВКИ**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ - 2018

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», Міністерство освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник -

кандидат педагогічних наук, доцент
БІЛОВА Наталія Костянтинівна,
Державний заклад
«Південноукраїнський національний
педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
декан факультету музичної
та хореографічної освіти.

Офіційні опоненти:

доктор педагогічних наук, професор
Лабунець Віктор Миколайович,
Кам'янець-Подільський
національний університет
імені Івана Огієнка,
декан педагогічного факультету;

кандидат педагогічних наук,
професор
Кузнецова Ольга Алексіївна,
Харківський національний
педагогічний університет
імені Г. С. Сковороди,
професор кафедри музично-
інструментальної підготовки.

Захист відбудеться 14 лютого 2018 року о 16.30 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий 12 січня 2018 року.

**Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради**

Л. І. Паньків

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В умовах динамічності соціокультурних перетворень посилюється творча складова професійної підготовки майбутніх фахівців, яка спрямовує мистецько-освітній процес на виховання майбутнього вчителя музики як унікальної, своєрідної особистості, здатної до нестандартних рішень художньо-педагогічних проблем у всіх видах фахової діяльності. Ціннісним освітнім пріоритетом стає актуалізація суб'єктності майбутніх учителів музики як вектора модернізації їхньої фахової підготовки, що вимагає усвідомлення, осмислення, розкриття і реалізації особистісного і професійного досвіду, творчого потенціалу в процесі художнього виконавсько-педагогічного самовираження. Значущість творчого самовираження майбутніх учителів музики посилюється тим, що студенти не тільки інтерпретують та інструментально озвучують авторський художній задум музичних творів як суб'єкти виконавсько-педагогічного процесу, а й проявляють своє особистісно забарвлене відчуття, бачення і розуміння художнього тексту, семантики твору через трансляцію, самовираження власного «фахового Я» у виконавсько-педагогічній творчості.

Практика засвідчує, що в майбутніх учителів музики недостатньо розвиненими залишаються ініціативність, самостійність, потреба в художньо-дослідницькому підході щодо суб'єктного осягнення і музично-виконавського втілення творів світової та національної музичної спадщини, що унеможливорює успішність творчого самовираження студентів, зокрема в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Самовираження ще не є усталеною науковою категорією. Свої витоки означена дефініція бере із філософських ідей самоактуалізації, як підґрунтя особистісного самовираження, як потреби людини у створенні життя, наповненого сенсами і мотивами, заради досягнення визначених цілей (Ш. Бюлер, К. Гольдштейн, В. Соловійов та ін.). Проблема самовираження людини досліджується гуманістичною психологією в контексті теорії самоактуалізації, як головної рушійної сили життєдіяльності, невинного руху вперед, як безпосереднього наслідку інтенціональності людського життя, що складає вершину ієрархії потребової сфери особистості (Ш. Бюллер, А. Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл та ін.). Як «мета-потребу», духовну необхідність, як цінність найвищого рівня, котра дозволяє людині визначитися й здійснити своє особистісне призначення розглядає досліджуваний феномен педагогічна наука (В. Андреева, І. Бех, О. Бондаревська, Б. Гершунський, І. Зязюн, І. Ісаєв, В. Кан-Калік, С. Кульневич, В. Радул, В. Серіков, С. Сисоєв, В. Сластьонін, В. Слободчиков, Г. Шевченко та ін.)

Теоретичну і практичну значущість у контексті вивчення проблеми творчого самовираження майбутніх учителів музики мають наукові розвідки класиків музичної педагогіки, зокрема О. Апраксіної, Б. Асаф'єва, Н. Гродзенської, Д. Кабалевського, В. Шацької, Б. Яворського та інших, а також сучасних учених у галузі мистецької освіти – Г. Батиршиної, Е. Бобрової,

Б. Бриліна, Г. Буреніної, О. Горбенко, Н. Гузій, В. Горяєва, О. Дедюхіної, Н. Єгорової, А. Зайцевої, А. Козир, Н. Корихалової, О. Кузнецової, В. Лабунця, Г. Падалки, Н. Рибаківної, О. Ростовського, Н. Сегеди, Ці Сянбо, А. Торопової, Чжан Яньфен, В. Шульгіної, О. Щолокової та інших. У наукових працях наголошено, що музичне мистецтво існує як самореалізація індивіда через художню творчість, а самовираження є основною рушійною силою, яка спонукає особистість до розвитку власних здібностей, якостей і властивостей.

Питання творчої самореалізації студентів, розкриття їх виконавського досвіду, творчого потенціалу розкрито в дослідженнях Н. Гуральник, Л. Гусейнової, В. Крицького, О. Ляшенко, О. Олексюк, О. Полатайко, О. Рудницької, Т. Стратан-Артишкової, М. Ткач, О. Щербініної, Д. Юника та інших. Науковці розглядають інтерпретаційний простір мистецько-педагогічного вишу як основу для творчої реалізації студентів, а результатом інтерпретації музичних творів – особистісне, неповторне тлумачення художньої інформації.

Актуальність досліджуваної проблеми посилюється необхідністю розв'язання низки *суперечностей*:

- між об'єктивними вимогами сучасної мистецької освіти до підготовки фахівців, здатних до професійної самореалізації художньо-творчого потенціалу та несформованістю суб'єктної фахової позиції студентів щодо творчого самовираження як пріоритетної у виконавсько-педагогічній діяльності;

- між актуальністю розкриття і трансляції майбутніми вчителями музики свого творчого «фахового Я» через унікальне, особистісно забарвлене переконливе інтерпретування музичних творів та недостатнім теоретико-методологічним обґрунтуванням підходів і принципів персоналізації процесу виконавсько-педагогічної підготовки;

- між значущістю і практичною необхідністю оптимізації розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки та недостатньою розробленістю системи методичного забезпечення означеного процесу.

Теоретична і практична значущість проблеми розвитку самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, необхідність розв'язання вказаних протиріч, а також недостатній рівень теоретико-методичного дослідження окресленої проблеми зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: *«Методика розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» і складає частину наукової теми «Методологія та методика фахової підготовки майбутніх учителів музики та хореографії в контексті художньо-естетичних інновацій мистецької освіти» (державний реєстраційний номер: 0114U007160).

Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (протокол № 4 від 01.12. 2015 р.).

Мета дослідження полягає в розробці, теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці методики розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Об'єкт дослідження – процес фахової підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – методичне забезпечення розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Реалізація поставленої мети передбачає вирішення таких **завдань**:

1. На основі аналізу наукової літератури виявити генезу поняття «самовираження особистості» у психолого-педагогічній проєкції, визначити особливості творчого самовираження майбутніх учителів музики в контексті музично-виконавської та художньо-педагогічної діяльності.

2. Визначити сутність і компонентну структуру творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, розкрити феномен «індивідуальна художньо-виконавська концепція» як предмета і узагальненого результату творчого самовираження студентів.

3. Теоретично обґрунтувати наукові підходи і художньо-педагогічні принципи творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

4. Розробити педагогічні умови і методи розвитку творчого самовираження студентів у процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

5. Виявити критерії, показники та встановити рівні розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

6. Експериментально перевірити і довести ефективність запропонованої авторської методики розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять: ідеї екзистенційно-гуманістичної філософії щодо абсолютної унікальності людського буття (М. Бердяєв, Ж.-П. Сартр, М. Хайдеггер, К. Ясперс та ін.), концептуальні положення гуманістичної психології з теорії самоактуалізації, самореалізації та самовираження особистості людини (А Маслоу, К. Роджерс, В. Франкл, Д. Леонтьєв та ін.) як основи визначення категоріально-понятійного апарату дослідження; наукові засади антропологічного (Р. Бенедикт, Ф. Боас, Е. Маркарян, М. Мід, Е. Орлова, Б. Бім-Бад та ін.), семіотичного (Вяч. Іванов, Ю. Лотман, В. Топоров, О. П'ятигорський, С. Шип та ін.), герменевтично-рефлексивного (Г. Гадамер, М. Гайдеггер, Е. Гуссерль, О. Олексюк, В. Черкасов та ін.), синергетичного (О. Князева, С. Курдюмов, І. Пригожин, Г. Хакен та ін.) і акмеологічного, (О. Бодальов, В. Бранський, Ю. Гагін, А. Деркач, Н. Кузьміна, С. Пальчевський, С. Пожарський та ін.) методологічних

підходів як підґрунтя для розробки стратегії методичного забезпечення розвитку досліджуваного феномена; теоретико-методичні засади вдосконалення виконавсько-інструментальної підготовки майбутніх фахівців у галузі мистецької освіти (В. Буцяк, І. Гринчук, Н. Гуральник, Л. Гусейнова, А. Зайцева, Н. Згурська, М. Михаськова, М. Моїсєєва, Н. Мозгальова, Т. Пляченко, В. Ревечук, Г. Саїк, Т. Стратан-Артишкова, Г. Ципін, В. Шульгіна, О. Щербініна, Д. Юник та ін.) для визначення специфіки методичного забезпечення процесу розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики; ключові положення проблеми самореалізації майбутніх учителів музики в художньо-інтерпретаційному просторі (В. Крицький, О. Ляшенко, О. Олексюк, Г. Падалка, О. Полатайко, М. Ткач та ін.).

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс **методів** педагогічного дослідження: *теоретичні* – аналіз і синтез, абстрагування й конкретизація, індукція і дедукція, порівняння, узагальнення, класифікація, аналогія, теоретичне моделювання - з метою визначення понятійного апарату дослідження і розробки методичної моделі розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки; *емпіричні* – аналіз педагогічної документації та оцінка продуктів навчальної художньо-творчої діяльності, вивчення й узагальнення педагогічного досвіду, педагогічне спостереження, опитування, бесіди, педагогічний експеримент – для виявлення стану досліджуваного феномена у практиці, відстеження динаміки та перевірки ефективності розробленої авторської методики; *методи математичної статистики* – з метою доведення вірогідності результатів експериментальної перевірки розробленої методики розвитку досліджуваного феномена.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що:

вперше: розроблено поетапну методику розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки на основі використання інноваційних методів і прийомів; визначено сутність і структурні компоненти поняття «творче самовираження майбутніх учителів музики», розкрито сутність феномена «індивідуальна художньо-виконавська концепція» як предмета і узагальненого результату творчого самовираження студентів на основі структурно-функціонального аналізу виконавсько-інструментальної діяльності майбутніх фахівців; розроблено й обґрунтовано педагогічні умови ефективного розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики; розроблено критерії, показники та встановлено рівні розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки відповідно до компонентної структури досліджуваного феномена;

уточнено: сутність понять «самовираження вчителя музики», «художньо-творчий потенціал», «індивідуальна художньо-виконавська концепція»;

подальшого розвитку набули: теорія і практика виконавсько-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики в контексті концепційно-інтерпретаційної діяльності.

Практичне значення результатів дослідження визначається: можливістю впровадження розробленого методичного забезпечення розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в освітній процес мистецько-педагогічних факультетів; використанням теоретичних і експериментальних матеріалів дослідження в розробці навчальних та методичних посібників, навчальних програм, методичних указівок, рекомендацій з питань розвитку творчого самовираження студентів мистецько-педагогічних спеціальностей.

Апробація і впровадження результатів дослідження. Основні положення, висновки, рекомендації і результати дисертаційного дослідження обговорювалися та отримали позитивну оцінку на I Міжнародній конференції молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти» (Київ, 2015 р.), Міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні тенденції педагогічної науки в Україні та Ізраїлю: шляхи до інтеграції» (Одеса-Аріель, 2016 р.), II Міжнародній конференції молодих учених та студентів «Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства» (Одеса, 2016 р.), IV Міжнародній науково-практичній конференції «Мистецька освіта XXI століття: виклики сьогодення» (Кропивницький, 2017 р.), III Міжнародному конгресі «Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі» (Одеса, 2017 р.); на засіданнях і методичних семінарах кафедри музично-інструментальної підготовки Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського.

Результати дослідження *впроваджено* в освітній процес Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (довідка №1322/17 від 19.06.2017 р.), Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова (довідка № 07-10/1234 від 04.07.2017 р.), Житомирського державного університету імені Івана Франка (довідка № 596 від 03.07.2017 р.).

Публікації. Основні положення, результати і висновки дисертаційного дослідження висвітлено у 9 одноосібних науково-методичних публікаціях автора, з них 5 – у фахових наукових виданнях України, 1 – в міжнародному виданні.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу і загальних висновків, списку використаних джерел, що містить 275 найменувань (з них 14 – іноземними мовами). Загальний обсяг тексту дисертації 232 сторінки, з них – 189 сторінок основного тексту. Робота містить 23 таблиці і 6 рисунків, що разом з додатками становить 40 сторінок.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У **вступі** обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено мету, об'єкт, предмет, задачі та методи дослідження, розкрито теоретико-методологічні

засади, висвітлено наукову новизну й практичну значущість отриманих результатів, наведено відомості про апробацію та впровадження результатів дослідження, структуру та обсяг дисертації.

У першому розділі *«Теоретичні засади дослідження проблеми творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки»* розкрито філософський, психологічний і мистецько-педагогічний контекст понять «самовираження особистості», «творче самовираження»; визначено специфіку, сутність і компонентну структуру творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, розкрито сутність феномену «індивідуальна художньо-виконавська концепція» як предмета і узагальненого результату творчого самовираження.

Аналіз наукової літератури дозволив встановити, що генеза поняття «самовираження» особистості відбувалася в рамках гуманістичної психології, котра розглядає його як похідне від категорій «самоактуалізація» і «самореалізація», та визначає його ключовим компонентом самопроцесів особистості, як суб'єкта власного фахового самоздійснення.

Самоактуалізація особистості у психолого-педагогічному контексті досліджується в рамках взаємної зумовленості професійного і особистісного зростання фахівців, як творча тенденція людської природи, як процес і результат активного вияву потенційних можливостей, наближення до розуміння свого призначення через прислуховування до свого «Я», як стимулів самоідентифікації (Г. Балл, І. Бех, О. Бондарчук, М. Борішевський, К. Гольдштейн, Д. Леонтьєв, А. Маслоу, К. Роджерс, С. Рубінштейн, В. Слободчиков, Т. Тітаренко, В. Федорчук, В. Франкл, Т. Яценко та ін.). Самоактуалізуватися – означає максимально розкрити і успішно реалізувати свій потенціал, тобто самореалізуватися.

Поняття «самореалізація» досліджується в руслі творчо-пошукової діяльності особистості та визначається як процес переходу потенційних характеристик особистості в актуальні, як необхідна форма руху людини до особистісної зрілості і вершин професіоналізму через фахове саморозкриття, професійне самовдосконалення і самовираження (Є. Бондаревська, Б. Гершунський, І. Колесникова, І. Кон, К. Мічуріна, В. Сєріков, Г. Чернявська та ін.).

Ядром освітньої концепції самореалізації суб'єкта стає здатність до самовираження через саморозкриття, виявлення в собі унікальної і неповторної сутності та її реалізації. Спосіб трансляції іншим своєї індивідуальності, створення певного образу свого «Я», бажання і прагнення висловити іншим свої внутрішні почуття, переконання, установки в процесі самопред'явлення складає, на думку науковців, сутність феномена «самовираження» (К. Абульханова-Славська, О. Зінченко, Н. Перепелиця, А. Пилипова, Н. Романова, В. Шкель, І. Шкуратова, А. Яфальян та ін.). Самовираження майбутніх учителів музики зумовлено творчою сутністю музичного мистецтва і музично-педагогічного навчання, розмаїттям форм художньо-освітньої та

виконавсько-інструментальної діяльності студентів, що стимулює прояви мистецько-педагогічної свободи й суб'єктності, реалізації свого «фахового Я». Творче самовираження майбутніх учителів музики розглядається у дослідженні в контексті специфіки різних видів його художньо-педагогічної і виконавсько-інструментальної діяльності, як цілеспрямований процес розкриття фахівцем своєї творчо-фахової сутності через особистісно забарвлену виконавсько-педагогічну «вторинну» творчість (по відношенню до Автора) під час інтерпретаційного втілення художньо-образного змісту музичних творів і реалізації творчого потенціалу.

В галузі мистецько-педагогічної освіти творчий потенціал майбутніх фахівців досліджується у рефлексивно-діяльнісному контексті як сукупність уявлень про власні педагогічно-виконавські здібності, що віддзеркалюють якість і міру їхніх можливостей актуалізації творчих потенцій у процесі фахової діяльності (В. Антоненко, О. Завгородня, А. Зайцева, Д. Кирнарська, О. Олексюк, С. Олійник, М. Ткач, Хуа Вей, Ці Сянбо та ін.). Узагальнюючи наукові думки щодо означеного феномена, поняття «художньо-творчий потенціал майбутнього вчителя музики» в дослідженні визначається як складне інтегральне феноменологічне особистісно-фахове утворення, котре є ресурсом актуалізації індивідуальних якостей і професійних можливостей студента, що регулює міру його творчої активності через художньо переконливу виконавсько-педагогічну інтерпретацію музичних творів та створення унікальних й оригінальних мистецько-творчих продуктів – виконавських концепцій. Означені концепції моделюються та інтонаційно відтворюються в процесі сольо-виконавської, ансамблево-виконавської та художньо-вербальної діяльності майбутніх учителів музики, і в контексті специфіки фахової діяльності в дослідженні кореспондуються як індивідуальні художньо-виконавські концепції.

Розуміння сутності індивідуальних художньо-виконавських концепцій в контексті творчого самовираження майбутніх учителів музики ґрунтується на засадах теорії «Іншого» М. Бахтіна, яка допомагає усвідомити природну діалогічність виконавської творчості, уможливорює розуміння специфіки художньої інтерпретації як різновиду співтворчості (на підставі міжсуб'єктних відношень «Я – Інший»; «Я – Я»). В процесі створення і реалізації означеної концепції, студент стає суб'єктом художньо-інтерпретаційної творчості, діяльність якого організована на засадах діалогічного спілкування, інформування про Іншого (автора) і про себе (виконавська рефлексія). Узагальнюючи наукові думки щодо музикознавчо-виконавських аспектів інтерпретації музичних творів (С. Вартанов, Р. Гржибовська, Н. Корихалова, О. Котляревська, В. Крицький, О. Ляшенко, В. Медушевський, В. Москаленко, О. Фекете Т. Сирятська та ін.) у дослідженні здійснено визначення сутності та змісту індивідуальних художньо-виконавських концепцій.

Феномен «індивідуальна художньо-виконавська концепція» визначається як художньо-цілісний результат інтерпретаційно-творчої діяльності учителя-

виконавця, як інтонаційна версія-модель суб'єктивного осягнення смислового простору композиторської концепції (авторського задуму), «прихованої» в семантичних кодах музичного твору, котра особистісно забарвлена інтенційністю, емпатійністю, артистичною енергією, виконавсько-педагогічним тезаурусом учителя-виконавця з метою наповнення особистісними смислами своєї «Я-концепції».

Творчий процес створення і звукового втілення художньо-виконавської концепції як її «інтонаційного здійснення» (за В. Москаленком) відбувається на основі інтеграції енергій композитора і виконавця, через опанування унікальності особистісно-смислової, інтонаційно-стильового простору твору, особливостей музичної мови, через добір комплексу експресивно-інтонаційних вербальних і невербальних засобів виконавсько-педагогічного художнього діалогу.

Творче самовираження майбутніх учителів музики має певну специфіку, яка залежить від їх особистісно-фахових характеристик, як-от: фахово-творчої самосвідомості студентів (системи уявлень про себе як фахівця, здатного до творчої самореалізації, зокрема у виконавсько-педагогічній галузі); художньо-творчих здібностей, творчої інтенціональності особистості (як ранжованої системи мотивів у процесі набуття мистецько-педагогічного досвіду, розвитку індивідуальних параметрів психічних якостей студентів: сприйняття, уваги, уяви, мислення, пам'яті, емоційно-вольових якостей тощо); досвіду вербально-виконавської мистецько-інтерпретаційної діяльності в процесі художньо-творчого діалогу з Автором, своїм «Я» та Іншими в процесі різних видів художньої комунікації.

Творче самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної діяльності у дослідженні визначено як процес реалізації власного художньо-творчого потенціалу і виконавсько-педагогічного досвіду через усвідомлене експресивно-інтонаційне звукове втілення індивідуальних художньо-виконавських концепцій відповідно до мистецьких виконавських традицій через самоздійснення студента як суб'єкта художньо-інтерпретаційної творчості в умовах діалогової художньої взаємодії «композитор-виконавець-слухач» у виконавсько-педагогічному контексті, що забезпечує особистісно-фахове самоствердження, самореалізацію та самотворення.

Визначення особливостей творчого самовираження майбутніх учителів музики і специфіки виконавсько-інструментальної підготовки дає підстави вважати, що структура досліджуваного феномена складається з таких компонентів: *мотиваційно-ціннісного*, який характеризується єдністю внутрішніх і зовнішніх мотивів як стимулів творчого самовираження в процесі виконавсько-педагогічного втілення студентами власних художньо-творчих ідей; *когнітивно-пошукового*, який віддзеркалює діапазон сформованих розумінь, суджень, уявлень, фахових компетентностей у галузі виконавсько-педагогічної творчості; *комунікативно-інтерпретаційного*, який характеризує процес творчого саморозкриття, самопрезентації студента як інтерпретатора-«перекладача» під час вербально-художнього трактування твору, побудови і

звукового втілення його художньо-виконавської концепції в умовах художньо-педагогічного діалогового спілкування з твором та іншими («Автор-Я», «Інший-Я», «Я-Я»); *рефлексивно-проектувального*, який визначається інтенціями студентів щодо самоаналізу й оцінки продуктивності власних творчих проявів і художніх впливів у процесі виконавсько-педагогічного самовираження з метою проектування стратегій фахового самовдосконалення.

У другому розділі *«Науково-методичні засади розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки»* на основі аналізу теоретичних засад проблеми творчого самовираження майбутніх учителів музики висвітлено наукові підходи, художньо-педагогічні принципи, педагогічні умови, методи і прийоми ефективного розвитку досліджуваного феномена.

Методологічним підґрунтям розробки методики розвитку творчого самовираження студентів у процесі виконавсько-інструментальної підготовки в дослідженні визначено такі наукові підходи: *антропологічний* (в контексті якого творче самовираження майбутніх учителів музики вивчається як прояв людської природи, яка передбачає продуктивне існування і потребу особистості в творчій самореалізації, зокрема в процесі фахової діяльності), *семіотичний* (передбачає суб'єктивно-творче розуміння знаково-символічної змістовності музичних творів, що визначає семантичне наповнення індивідуальних художньо-виконавських концепцій), *герменевтично-рефлексивний* (зумовлює здатність студента до моделювання виконавської інтерпретації музичного твору через тлумачення й особистісне «проживання» його художньо-змістовного навантаження, та усвідомлення власного внутрішнього світу, своєї «Я-концепції» в процесі творчого самовираження), *синергетичний* (пов'язаний з актуалізацією творчих потенцій та активізацією внутрішньої творчої енергії в процесі саморозкриття особистості через нелінійну, інтуїтивну, інноваційну та суб'єкт-суб'єктну взаємодію з Автором, музичним твором, Іншими) і *акмеологічний* (як безперервне прагнення до музично-інтерпретаційного творчо-фахового вдосконалення, максимального розкриття і розвитку творчих виконавсько-педагогічних здібностей та компетентностей для досягнення фахових акмевершин) наукові підходи.

Реалізація означених підходів ґрунтується на певних художньо-педагогічних принципах розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, зокрема таких, як: *діалогічності виконавсько-педагогічної творчості, художньої наративності, художньо-виконавської ампліфікації, розширення мистецько-виконавського тезаурусу, фасилітативної художньо-педагогічної взаємодії.*

Основними педагогічними умовами розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки є: *актуалізація ціннісно-сміслових аспектів особистісно-професійної самореалізації майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, яка зумовлює усвідомлення студентами художньо-інтерпретаційної творчості як мистецько-педагогічної та*

особистісної цінності; використання синергетичного потенціалу інтерпретації музичного твору в процесі опанування різними формами виконавсько-інструментальної діяльності, що передбачає опосередковану творчу взаємодію майбутніх фахівців з оточуючим художньо-освітнім середовищем, музичною інформацією, слухачами-учнями, «фаховим Я» через опанування різними формами інструментально-виконавської діяльності; стимулювання студентів до створення індивідуальних художньо-виконавських концепцій на засадах семантичного аналізу музичного твору, власного емпатійно-слухового досвіду і музикознавчого тезаурусу щодо існуючих мистецьких виконавських традицій, що спонукає студентів до активних фахово-особистісних комунікативних дій через художнє генерування художньо-виконавських концепцій як усвідомленого індивідуального вибору в результаті творчо-евристичного пошуку власних трактовок; ініціювання самодослідження студентами потенційних особистісно-фахових можливостей через моніторинг і оцінку власних виконавсько-творчих досягнень з метою корекції та самовдосконалення виконавсько-інструментальної підготовки, що спонукає майбутніх учителів музики до усвідомленого оволодіння художньо-інтерпретаційною діяльністю і співвіднесення її результатів з процесом творчого самовираження для визначення шляхів самореалізації.

У третьому розділі «Дослідно-експериментальна робота з розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки» викладено зміст, хід і результати експериментальної роботи: констатувального і формувального експериментів; висвітлено результати перевірки ефективності розробленої методики розвитку досліджуваного феномена; доведено їхню статистична достовірність.

Згідно компонентної структури творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки було встановлено й науково обґрунтовано такі *критерії та показники* розвиненості досліджуваного феномена: *міра мотиваційно-вольової спрямованості на творче самовираження як особистісно-фахового пріоритету* (показники: потреба у творчому самовираженні в процесі опанування різними формами виконавсько-інструментальної діяльності; обґрунтованість суджень щодо значущості творчого самовираження для фахового самоздійснення в процесі виконавсько-інструментальної підготовки; ініціативність і зацікавленість студентів вербально-мистецькою інтерпретацією музичних творів), *ступінь обізнаності, сформованості суджень і розумінь студентів щодо декодування авторського музичного тексту* (показники: грамотність, аргументованість прочитання-тлумачення графічного нотного запису як основи звукового образу твору; ґрунтовність музикознавчих знань щодо образної змістовності, способів розгортання форми музичного твору як художнього тексту в авторсько-стильовому контексті; ініціативність, прояв художньої фантазії, асоціацій, музичного мислення щодо визначення авторського задуму і стильовідповідних виконавських засобів його реалізації), *міра художньо-стильової переконливості побудови і втілення власної художньо-виконавської концепції*

(показники: самостійність, ініціативність студентів у визначенні звукообразного смислу твору, пошуку стильовідповідного характеру звукотворчості виконавської інтерпретації твору; самостійність, методична доцільність вибору виконавських прийомів, як художньо-технічного інструмента реалізації виконавської інтерпретації; експресивність звукоінтонаційної реалізації інтерпретаторської концепції, прояв «артистичної енергії» щодо емоційного «зараження» слухацької аудиторії), *ступінь здатності до критичного самоаналізу і самооцінки продуктивності творчого самовираження з метою проектування виконавсько-педагогічних стратегій* (показники: обґрунтованість самоаналізу щодо творчого використання набутих знань і виконавських умінь у процесі створення і реалізації художньо-виконавської концепції; аргументованість оцінки логічності розгортання музичної форми, експресії, енергійного наповнення виконавської інтерпретації твору; адекватність оцінки і самооцінки художньо-педагогічних впливів у процесі вербальної та невербальної інтерпретації музичних творів).

Відповідно до критеріїв та їх показників було визначено якісні рівні розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки: високий, середній і низький.

Високий рівень характеризується внутрішньою потребою студентів у творчому самовираженні в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, системністю знань і аргументованістю суджень щодо прочитання та декодування нотного тексту, високим проявом художньої фантазії, асоціацій, та творчої ініціативи; проявом самостійності у виборі стильовідповідних виконавських прийомів, художньою переконливістю експресії та артистичної енергії щодо реалізації власної виконавської концепції, адекватністю оцінок і самооцінок в процесі вербальної та невербальної інтерпретації музичних творів.

Середній рівень характеризується певною обмеженістю внутрішньої вмотивованості студентів у творчому самовираженні в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, недостатньою ґрунтовністю знань і аргументованістю суджень, епізодичними проявами творчої ініціативи та художньої фантазії; браком: самостійності у вирішенні художньо-технологічних виконавських проблем, експресивності виконання, виконавського артистизму в інтонаційному втіленні художньо-виконавської концепції; не завжди адекватними та аргументованими оцінками і самооцінками переконливості вербальної та невербальної інтерпретації музичних творів.

Низький рівень характеризується слабкою зацікавленістю студентів у творчому самовираженні в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, фрагментарністю знань, поверхневістю суджень щодо прочитання та декодування нотного тексту; слабким проявом художньої фантазії та творчої ініціативи; відсутністю самостійності у вирішенні художньо-технологічних виконавських проблем; невиразністю, слабким проявом емоційності і осмисленості щодо побудови і втілення власної виконавської інтерпретації, потребуючи постійних методичних указівок з боку викладача; неготовністю до

адекватних і аргументованих оцінок та самооцінок в процесі вербальної і невербальної художньої інтерпретації творів

Загальні кількісні результати констатувального етапу дослідження засвідчили перевагу середнього (51,2%) і низького (36,8%) рівнів розвиненості досліджуваного феномена в майбутніх учителів музики.

У процесі формувального експерименту було перевірено ефективність методичної моделі розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки. Запропонована модель (стор. 13) є динамічною структурою, яка містить мету художньо-освітнього процесу, компоненти творчого самовираження, етапи дослідно-експериментальної роботи (*діагностувально-цільовий, концепційно-пошуковий і результативно-оцінний*), кожний з яких є логічним продовженням попереднього і ґрунтується на впровадженні розроблених педагогічних умов та художньо-педагогічних принципів, методів й засобів їх реалізації.

На першому – *діагностувально-цільовому* – етапі актуалізувався перебіг розвитку досліджуваного феномена через формування в майбутніх учителів музики позитивного і ціннісного ставлення до процесу самовираження під час залучення до визначення власного художньо-творчого потенціалу, створення індивідуальних художньо-виконавських концепцій. Даний етап забезпечувався методами і прийомами: *музично-інструментальної самопрезентації, художньо-емоційного моделювання, художньо-творчого портрета, художньо-виконавської інтриги*.

Метод музично-інструментальної самопрезентації («Музично-інструментальне selfie») полягав у самостійному виборі студентами інструментальних творів із власного репертуару, котрі максимально розкривали їхні художньо-технічні й творчі можливості, емоційність, демонстрували фахову грамотність та ерудованість у виконавсько-інструментальній галузі з метою досягнення рівня художньо-творчої концепційності. В межах названого методу використовувався *прийом художньо-емоційного моделювання*, який передбачав актуалізацію творчо-вольових зусиль для «виклику» художньо адекватного емоційного стану, переживань (у разі браку емоційно-експресивної виразності виконання певного твору студентом), як джерела художньо переконливого чуттєво-інтелектуального самовираження особистості.

Метод художньо-творчого портрета був націлений на спонукання майбутніх фахівців до діагностування і презентації своїх художньо-творчих потенцій у виконавсько-інструментальній галузі, моделювання на основі діагностики власного фахового образу, конструювання художньо-творчого портрету Іншого, Автора музичного твору. Відповідно до даної мети було впроваджено арт-проективний *прийом створення портрету-колажу*. *Метод художньо-виконавської інтриги* передбачав використання риторичних прийомів стимулювання зацікавленості, на основі поєднання комунікативної та

Мета - розвиток творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки						
Мотиваційно-ціннісний			Когнітивно-пошуковий			
компоненти творчого самовираження						
Комунікативно-інтерпретаційний			Рефлексивно-проектувальний			
Методика розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки						
НАУКОВІ ПІДХОДИ	Антропологічний	Семіотичний	Герменевтично-рефлексивний	синергетичний	акмеологічний	ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ
ПЕДАГОГІЧНІ ПРИНЦИПИ						
	діалогічності виконавсько-педагогічної творчості	художньої наративності	художньо-виконавської ампліфікації	розширення мистецько-виконавського тезаурусу	фасилітативної художньо-педагогічної взаємодії	
					Діагностувально-цільовий етап Методи: (домінуючі) художньо-емоційного моделювання художньо-творчого портрета художньо-виконавської інтриги.	актуалізація ціннісно-сміслових аспектів особистісно-професійної самореалізації
					Концепційно-пошуковий етап Методи: (домінуючі) концепційної матриці художньо-інтерпретаційної фабули творчих проєктів.	використання синергетичного потенціалу інтерпретації музичного твору в процесі виконавсько-інструментальної діяльності стимулювання до створення індивідуальних художньо-виконавських концепцій
					Результативно-оцінний етап Методи: (домінуючі) художньо-творчої експертизи компаративного аналізу самопроєктування «виконавсько-творчого Я».	ініціювання самодослідження студентами потенційних особистісно-фахових можливостей

Рисунок 1. Методична модель розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки

емоційної складової вербального повідомлення, зумовлював активізацію творчо-образного мислення майбутніх фахівців, розширення горизонту їх вербально-інтерпретаторських уявлень в межах створення художньої рецензії на музичний твір. В умовах даного методу використовувався *прийом експрес-проектування* у формі «провокативного перформансу».

Концепційно-пошуковий етап був націлений на розширення виконавсько-педагогічного тезаурусу студентів, музично-стильових уявлень, формування в них умінь і навичок творчого трактування музичних творів, залучення до творчої діалогової взаємодії, оптимального вибору художніх засобів для розкриття власного художньо-творчого потенціалу в музично-інструментальній галузі. Було передбачено використання таких методів і прийомів: *концепційної матриці, художньо-інтерпретаційної фабули, творчих проектів*.

Метод концепційної матриці (на основі технології моделювання) був спрямований на формування здатності студентів методологічно обґрунтовано, на основі семантичного та інтонаційно-слухового аналізу будувати модель авторської концепції музичного твору та її інтонаційно-інтерпретаційної версії в уявній та наочній формах, де в одному вимірі розглядається драматургія розгортання музичної форми, а в іншому – засоби втілення композиторського задуму. *Прийом художньо-інтерпретаційної фабули* був спрямований на визначення майбутніми фахівцями ключових наратологічних категорій в авторських текстах для моделювання «сюжету» художньо-виконавських концепцій через експертне розуміння її моделі і взаємозумовленості між елементами. Створення *творчих проектів* з використанням прийому художньо-інтерпретаційної фабули сприяло розвитку в майбутніх учителів музики творчої ініціативи, художньо-інтерпретаційної самостійності, умінь планувати свою виконавську діяльність. Результатом впровадження методу творчого проекту була презентація кожним студентом створеного самостійно відео-кліпу на обраний інструментальний твір, з урахуванням сюжету, драматургії та емоційно-експресивної відповідності ілюстративного ряду побудованій інтерпретаційній концепції.

Третій етап – *результативно-оцінний* – передбачав залучення майбутніх фахівців до оцінювання результатів творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, самокорекції, проектування і визначення траєкторій творчого фахового розвитку. Реалізація завдань даного етапу супроводжувалася використанням методів і прийомів: *художньо-творчої експертизи, компаративного аналізу виконавських інтерпретацій, самопроектування «виконавсько-творчого Я»*.

У ході здійснення *художньо-творчої експертизи* виконавських інтерпретацій музичних творів виконавсько-педагогічні дії студентів було спрямовано на формування суджень, розумінь, усвідомленого вибору доцільних рішень творчих художньо-інтерпретаційних проблем, розвиток критичного мислення, набуття навичок обґрунтованого й аргументованого оцінювання виконавських інтерпретацій студентів у процесі самостійного

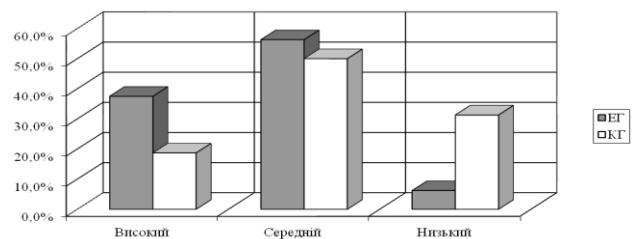
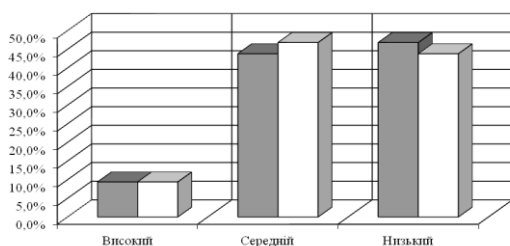
опанування ними одного й того ж твору. *Компаративний аналіз виконавських інтерпретацій* сприяв розвитку в студентів умінь та навичок грамотного експертного порівняння художньо-виконавських концепцій, ретельного розбору особливостей індивідуальних інтерпретацій, вивчення їх окремих елементів для створення цілісних концепційних суджень. Використання *методу самопроектування «виконавсько-творчого Я»* було спрямоване на самостійне визначення і критичне зіставлення студентами власних образів «фахово-творчого Я» - реального й бажаного, та розробки плану й алгоритму його досягнення через творчі художньо-концепційні дії.

Доцільна організація виконавсько-інструментальної підготовки на кожному етапі експерименту забезпечила цілеспрямований розвиток усіх компонентів досліджуваного феномена. Перевірка результативності проведеної дослідно-експериментальної роботи здійснювалася на основі порівняльного аналізу стану розвиненості творчого самовираження студентів контрольної та експериментальної груп. Так, після впровадження пропонованої поетапної методики розвитку творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, високого рівня досягли 37,5% студентів експериментальної групи та 18,7% контрольної. Середній рівень було виявлено у 56,3% випробуваних в експериментальній групі та 50,0% – у контрольній. Для підтвердження достовірності отриманих результатів було використано метод математичної статистичної обробки даних за багатофункціональним критерієм ϕ^* Фішера. Отримані якісні і статистичні результати експериментальної роботи дозволили дійти висновку про ефективність запровадженої методики розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Динаміку розвитку творчого самовираження студентів експериментальної та контрольної груп на основі зіставлення результатів констатувального і підсумкового зрізів представлено в таблиці 1 та на рисунку 2.

Таблиця 1

Рівні	Констатувальний зріз				Контрольний зріз				Підсумковий зріз			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%	абс.	%
Високий	3	9,4	3	9,4	4	12,5	8	25,0	6	18,7	12	37,5
Середній	15	46,8	14	43,8	16	50,0	18	56,3	16	50,0	18	56,3
Низький	14	43,8	15	46,8	12	37,5	6	18,7	10	31,3	2	6,2

до експерименту
Рис.2. Динаміка розвитку творчого самовираження студентів
контрольної та експериментальної груп

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні здійснено теоретичне узагальнення та запропоновано практичне вирішення проблеми розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки: визначено сутність досліджуваного феномена, його зміст і компонентну структуру, виявлено наукові підходи і запропоновано художньо-педагогічні принципи, розроблено педагогічні умови і поетапну методику розвитку творчого самовираження та перевірено їх ефективність. На підставі аналізу результатів дослідження сформульовано такі висновки.

1. Виявлено, що генеза феномена «самовираження» особистості складалася в рамках гуманістичної психології, як похідне від категорій «самоактуалізація» і «самореалізація». Феномен «самовираження» визначено як спосіб трансляції іншим своєї індивідуальності, створення певного образу свого «Я», бажання і прагнення висловити іншим свої внутрішні почуття, переконання, установки в процесі самопред'явлення. Визначено особливості творчого самовираження майбутніх учителів музики, які залежать від їх особистісно-фахових характеристик: фахово-творчої самосвідомості студентів, художньо-творчих здібностей, творчої інтенціональності особистості, досвіду вербально-виконавської мистецько-інтерпретаційної діяльності в процесі художньо-творчого діалогу з Автором, своїм «Я» та Іншими в процесі різновидів художньої комунікації.

2. Визначено сутність поняття «творче самовираження майбутнього вчителя музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки» як процес реалізації власного художньо-творчого потенціалу і виконавсько-педагогічного досвіду через усвідомлене експресивно-інтонаційне звукове втілення індивідуальних художньо-виконавських концепцій відповідно до мистецьких виконавських традицій через само здійснення студента як суб'єкта художньо-інтерпретаційної творчості в умовах діалогової художньої взаємодії «композитор-виконавець-слухач» у виконавсько-педагогічному контексті, що забезпечує особистісно-фахове самоствердження, самореалізацію та самотворення. Висвітлено сутність феномена «індивідуальна художньо-виконавська концепція» як художньо-цілісного результату інтерпретаційно-творчої діяльності учителя-виконавця, як інтонаційної версії-моделі суб'єктивного осягнення смислового простору композиторської концепції (авторського задуму), «прихованої» в семантичних кодах музичного твору, котра особистісно забарвлена інтенційністю, емпатійністю, артистичною енергією, виконавсько-педагогічним тезаурусом учителя-виконавця з метою наповнення особистісними смислами своєї «Я-концепції». Виявлено структуру творчого самовираження, яку складають *мотиваційно-ціннісний, когнітивно-пошуковий; комунікативно-інтерпретаційний; рефлексивно-проектувальний* компоненти

3. Теоретично обґрунтовано наукові підходи, які забезпечують методологічну основу організації педагогічних умов і методичного

забезпечення розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки: *антропологічний, семіотичний, герменевтично-рефлексивний, синергетичний і акмеологічний*. Виявлено художньо-педагогічні принципи розвитку досліджуваного феномена: *діалогічності виконавсько-педагогічної творчості, художньої наративності, художньо-виконавської ампліфікації, розширення мистецько-виконавського тезаурусу, принцип фасилітативної художньо-педагогічної взаємодії*.

4. Розроблено педагогічні умови розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки: актуалізація ціннісно-сміслових аспектів особистісно-професійної самореалізації майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, використання синергетичного потенціалу інтерпретації музичного твору в процесі опанування різними формами виконавсько-інструментальної діяльності, стимулювання студентів до створення індивідуальних художньо-виконавських концепцій на засадах семантичного аналізу музичного твору, власного емпатійно-слухового досвіду і музикознавчого тезаурусу щодо існуючих мистецьких виконавських традицій, ініціювання самодослідження студентами потенційних особистісно-фахових можливостей через моніторинг і оцінку власних виконавсько-творчих досягнень з метою корекції та самовдосконалення виконавсько-інструментальної підготовки.

5. Виявлено критерії розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки: міра мотиваційно-вольової спрямованості на творче самовираження як особистісно-фахового пріоритету, ступінь обізнаності, сформованості суджень і розумінь студентів щодо декодування авторського музичного тексту, міра художньо-стильової переконливості побудови і втілення власної виконавської концепції, ступінь здатності до критичного самоаналізу і самооцінки продуктивності творчого самовираження з метою проектування виконавсько-педагогічних стратегій. Встановлено високий, середній та низький рівні розвиненості досліджуваного феномена на основі розробленого критеріального апарату.

6. Експериментально перевірено і доведено ефективність запропонованої авторської методики розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, яка включає три етапи. *Діагностувально-цільовий етап* (формування в майбутніх учителів музики ціннісного ставлення до процесу самовираження, значущості виявлення власного художньо-творчого потенціалу) забезпечувався методами і прийомами: музично-інструментальної самопрезентації, художньо-творчого портрета, художньо-виконавської інтриги. *Концепційно-пошуковий етап* (розширення виконавсько-інструментального тезаурусу студентів, залучення до творчої діалогової взаємодії) забезпечувався методами і прийомами: концепційної матриці, художньо-інтерпретаційної фабули, творчих проектів. *Результативно-оцінний етап* (рефлексія результатів творчого самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки) забезпечувався методами і

прийомами: художньо-творчої експертизи, компаративного аналізу виконавських інтерпретацій, самопроектування «виконавсько-творчого Я».

За результатами впровадження розробленої експериментальної методики розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки встановлено позитивні зрушення показників за кожним критерієм в експериментальній групі, що свідчить про ефективність пропонованої методики розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Дисертаційне дослідження не вичерпує всіх аспектів розвитку досліджуваного феномена. Подальшого наукового розгляду потребують питання розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в контексті формування їхніх індивідуальних виконавсько-педагогічних стилів діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДОСЛІДЖЕННЯ

1. Хуан Яцянь. Концертно-конкурсна діяльність як умова самоактуалізації майбутніх викладачів музичного мистецтва / Хуан Яцянь // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. – *Серія 14* : Теорія і методика мистецької освіти : Зб. наук. праць. – Вип. 18 (23). – К.: НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. – С. 239-242.
2. Хуан Яцянь. Методологічні засади успішності творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки / Хуан Яцянь // Наукові записки / ред. кол. : В.Ф.Черкасов, В.В.Радул, Н.С.Савченко та ін. – Випуск 157. – *Серія* : Педагогічні науки. – Кропивницький : РВВ ЦДПУ ім. В.Виниченка, 2017. – С. 250-255.
3. Хуан Яцянь. Педагогічні умови творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки / Хуан Яцянь // Актуальні питання мистецької освіти та виховання : науковий журнал : вип. 1 (9) / гол.ред. Николаї Г. Ю. - – Суми : ФОП Цьома С. П., 2017. – С. 176-187.
4. Хуан Яцянь. Художньо-педагогічні принципи творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки / Хуан Яцянь // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. – Випуск 2(115) . – *Серія* : Педагогіка. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2017. – С. 36-43.
5. Хуан Яцянь. Діагностика розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки / Хуан Яцянь // Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського. – - Випуск 3(116) . – *Серія* : Педагогіка. – Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2017. – С. 58-65.

6. Khuan Yatsian The essence and component structure of the creative self-expression of prospective music teachers in the process of performance and instrumental training / Khuan Yatsian // Modern tendencies in pedagogical education and science of Ukraine and Israel: the way to integration. – 2016. – Issue №7. – Israel : Ariel University, 2016. – P. 185-191.

7. Хуан Яцянь. До проблеми самовираження майбутніх учителів музичного мистецтва в процесі виконавської діяльності / Хуан Яцянь// Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства : Матеріали та тези I Міжнародної конференції молодих учених та студентів (Одеса, 16-17 лютого 2015 р.). – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2015. – С. 167-169.

8. Хуан Яцянь. Особливості творчого самовираження майбутніх учителів музики / Хуан Яцянь // Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства : Матеріали та тези II Міжнародної конференції молодих учених та студентів (Одеса, 6-7 жовтня 2016 р.). – Т. 1. – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2016. – С. 185-188.

9. Хуан Яцянь. Творчість у виконавсько-інструментальній діяльності вчителя музики // Хуан Яцянь // Глобальні виклики педагогічної освіти в університетському просторі : матеріали III Міжнародного конгресу (Одеса, 18-21 травня 2017 р.). – Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського, 2017. – С. 328-329.

АНОТАЦІЇ

Хуан Яцянь. Методика розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П. Драгоманова. – Київ, 2018.

У дисертації досліджено проблему розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки. Розглянуто феномен самовираження особистості крізь призму тріади «самоактуалізація» – «самореалізація» – «самовираження». Доведено, що досліджуваний феномен є процесом реалізації власного особистісно-фахового потенціалу і виконавсько-педагогічного досвіду через усвідомлене експресивно-інтонаційне звукове втілення індивідуальних художньо-виконавських концепцій, що забезпечує особистісно-фахове самоздійснення самоствердження, самореалізацію та самотворення. Визначено компоненти, критерії, показники та рівні розвиненості творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки. У дисертації розроблено та експериментально перевірено методику розвитку творчого самовираження майбутніх учителів музики в процесі виконавсько-інструментальної підготовки.

Ключові слова: самоактуалізація, самореалізація, самовираження, майбутній учитель музики, творче самовираження в процесі виконавсько-інструментальної підготовки, художньо-творчий потенціал, індивідуальна художньо-виконавська концепція, поетапна методика.

Хуан Яцянь. Методика развития творческого самовыражения будущих учителей музыки в процессе исполнительско-инструментальной подготовки. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова. – Киев, 2018.

Диссертационное исследование посвящено актуальной проблеме – разработке методики развития творческого самовыражения будущих учителей музыки в процессе исполнительско-инструментальной подготовки. В научной работе феномен самовыражения личности рассмотрен через призму триады «самоактуализация» – «самореализация» – «самовыражение». Обосновано, что исследуемый феномен является процессом реализации собственного личностно-профессионального потенциала и исполнительско-педагогического опыта через осознанное экспрессивно-интонационную звуковое воплощение индивидуальных художественно-исполнительских концепций, что обеспечивает личностно-профессиональное самоутверждение, самореализацию и самосозидание. Определены компоненты, критерии, показатели и уровни творческого самовыражения будущих учителей музыки в процессе исполнительско-инструментальной подготовки. В диссертации разработана и экспериментально проверена методика развития творческого самовыражения будущих учителей музыки в процессе исполнительско-инструментальной подготовки.

Ключевые слова: самоактуализация, самореализация, самовыражение, творческое самовыражение в процессе исполнительско-инструментальной подготовки, будущий учитель музыки, художественно-творческий потенциал, индивидуальная художественно-исполнительская концепция, поэтапная методика.

Khuan Yatsian. The methods of development creative self-expression of prospective music teachers in the process of performing-instrumental training. – The Manuscript.

The Dissertation for a degree of the Candidate of Pedagogical Science by specialty 13.00.02 – Theory and Methods of the music education. – National Pedagogical Dragomanov University – Kiev, 2018.

The dissertation is dedicated to researching a topical problem of the development creative self-expression of prospective music teachers in the process of performing-instrumental training. In the scientific work the phenomenon of self-expression of personality is considered through the prism of the triad of scientific genesis "self-

actualization" – "self-realization" – "self-expression". It is proved that the explored phenomenon is the process of own personality-professional potential and artistic-pedagogical experience realization, which occurs through the conscious expressive-intonational sound implementation of their own performance-instrumental concept. This process provides personal-professional self-affirmation, self-realization and self-creation.

The components, criteria, indicators and levels of creative self-expression of prospective music teachers in the process of performing-instrumental training are determined. In the thesis, the methods of development creative self-expression of prospective music teachers in the process of artistic -performing training has been developed and experimentally tested.

Key words: self-actualization, self-realization, self-expression, prospective music teachers, creative self-expression in the process of performing-instrumental training, artistic -performing concept, phased methods.

Підписано до друку 05.01.2018 р.

Віддруковано з готових оригінал-макетів автора.

Друк різнографічний. Папір офсетний. Тираж 100 примірників.

Надруковано в копіювальному центрі «На Канатній»

м. Одеса, вул. Канатна, 60

Тел.: 777-60-96

Свідоцтво про реєстрацію № 25560170000025640 від 18.05.1998